

עורי צפון

להנחלת מסורת יהדות תימן באשקלון

איש על דגלו

הרב שלום יצחק הלוי זצוק"ל

לפני כארבעים ושש שנים, ביום כ"ז בתמוז התשל"ג נסתלק לבית עולמו גדול רבני יהדות תימן בארץ ישראל, מורנו ורבנו הרב שלום יצחק הלוי זצוק"ל, בנו של מארי יחיא יצחק הלוי זצוק"ל רבה הראשי של גולת יהודי תימן. כתב עליו הרב שלום נגר יצ"ו רבה של העיר אריאל: "אחד מיקירי תימן שבדור, אשר תורתו ואומותו, אבל לא פרנסתו. היה בעל נפש אצילית, רווית געגועים וכמיהה לחדור אל מבוע התורה והיראה, חדר בתורתן של ראשונים... בעצמי חשתי בגדולתו. בכל פעם שנכנסתי לביתו, מרגע דרכי על מפתן ביתו, הרגשתי שחודר אני אל דורות קדומים... בהכנסי לביתו חשתי חרדה ופחד אלוהי סמוי, מיראת הכבוד ויראת הרוממות. בעוד מחשבותי והרגשתי מתרוצצים במוחי ובקרבי, והנה הדמות היקרה והאצילה, קמה ופונה אלי בחיוך מלבב ובשלום חי ואמיתי, ללא כחל ושרק, ואומרת לי, שב בני ושמע את שאלתך ובקשתך..."

מדברי ההספד שאמר עליו הרב ישעיהו משורר זצוק"ל: "איש הנימוסין והאצילות. השפיע על כל אחד מאתנו בדבריו האבהיים, ששפענו מלב רחום וטוב, בלי עקמימות. תוכו כברו. ראית לפניך איש צדיק וישר במלוא הפשטות, וזאת היתה תכונה טבעית ממש שהיתה אפיינית לו... המנוח זצ"ל עמד אז בראש מוסד שנקרא בשם "המועצה הדתית ליהודי תימן" שתפקידה היה בעיקר ללחום את מלחמת העדה, למנות רבנים ושוב"ים מבני העדה, ובכל מקום שיש ציבור תימני מגובש ומלוכד, לשמור על כבודו וייחודו... והכל עשה בהצנע, במתינות וביישוב הדעת."

יהיו הדברים דוגמא למופת לכולנו, לראות איך רועי ישראל האמיתיים, נוהגים בהצנע לכת ויחד עם זאת עומדים בתוקף על משמר כבוד צאנם ומרעיתם, כדי להרבות כבוד שמים בעם ישראל.

מנהגים, הלכות ומסורת

האם לפי מנהג יהודי תימן צריך לשים טלית קטן?

בשנת התשכ"ט, שלח א. רון, מפקח בחינוך הדתי, שאלה זו לרב שלום יצחק הלוי זצ"ל. במכתבו (של המפקח) כתוב: "נתקלים פעמים רבות בטענה של תלמידים והורים מיוצאי תימן כי במקומם לא היה נהוג ללבוש טלית קטן, והסתפקו בכך שהתעמפו בטלית בשעת התפילה", וזו תשובת הרב (נדרסה בתחילת שו"ת דברי חכמים): "לצערי הרב, ידיעה זו מוטעית מיסודה. נכון הוא כי לא היו נוהגים ללבוש טלית קטן אלא יחידים. אמנם, אין זה אומר שהסתפקו בטלית בשעת התפילה. המנהג המקובל הוא שכל איש יהודי תימני בתימן, אינו יוצא מפתח ביתו בלי טלית על כתופו, וטלית זו היא שמתעמף בה בבית הכנסת בשעת התפילה, ואם זכינו ועלינו לארץ הקדושה, כל שכן וכל שכן שצריכים להתקדש ביתר שאת לשמור ולקיים מצותיה של תורתנו הקדושה בכל דקדוקיה.

הרב אברהם אבן עזרא ז"ל, כתב בפרשת שלח וזו לשונו: "לפי דעתי יותר הוא חייב להתעמף בציצית בשאר השעות משעת התפילה, למען יזכור ולא יעשה עבירה". הרב שלום יצחק הלוי מסיים את תשובתו בקריאה לציבור: "אי לואת, שמעו אחים לקול מורים, וקיימו מצוה זו שעליה אמרו בגמרא מנחות מג: שקולה מצוה זו כנגד כל המצוות כולן... ורשב"י אומר כל הזריז במצוה זו זוכה ומקבל פני שכניה. לכן חזקו ואמצו אחים יקרים וה' יהיה בעוזכם.

כ"ד הצעיר שלום י. הלוי.

אחים ורעים, בני קהילת יהדות תימן, בואו נלך בדרכי אבותינו שלא יצאו מפתח ביתם בלא טלית, וזכות המצוה תצילנו מכל דבר חטא ועון.

שבת שלום, ישי ואדעי.

"עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם"

זקני תימן באשקלון

מארי שלום בן שלום אבהר זכר צדיק וקדוש לברכה

עצמו. על אחד מספריו הרבים כתב: "צריך האדם לכתוב שמו על ספרו, שלא יבוא אדם אחר ויאמר שלי הוא, לכך שמתי שמי על ספרי, אני הקל והצעיר, המקום ברוך הוא יזכיני להגות בו אני זורע זרעי עד סוף כל הדורות. הרב שלום בן שלום אבהר יצ"ו. בתאריך שנת ברמ"ב"

היה לו קול ערב ועצמה של שירה ותפילה. ידע לגבש את הציבור, בפרט בשמחות. הוא היה פותח את השירה ואז היה נותן לאנשים מיוחדים להמשיך כי ידע שהם יודעים לשיר טוב ולהלהיב את הציבור. מארי שלום ידע לדבר עם הנוער. כשהיו יוצאים הצעירים באמצע התפילה בשבת, אף פעם לא נזף בהם. היה יוצא אחריהם וקורא בקול אבהי: "יא עיילי, אידכולו אלכניס". (ילדים שלי, היכנסו לבית הכנסת). הוא היה אישיות מיוחדת במינה. לא היית רואה עליו סתם כעס. רק במקרה יוצא דופן שמישהו עשה משהו לא מקובל, היה כועס עליו.

הוא היה המארי בבית הכנסת, מה שאמר מקודש, אין להפר. הוא היה התוקע של בית הכנסת. היו שיעורים מיוחדים בעיקר בימים נוראים. יומיום היה שיעור שבו למדו על פי הסדר עין יעקב, שולחן ערוך וזוהר. מארי יחיא מוסא קאפח זצ"ל ידע שאצל מארי שלום לומדים אז הוא היה בא ללמוד. היו גורסים את הלימוד ומארי שלום היה מסביר.

מארי שלום היה ותרן בממונו. היו מזמינים אצלו ספר תורה וקובעים מחיר על הספר. הוא היה קונה לספר תיק ומכואט ומצר (מטפחת), וכשהיו משלמים לו אמרו לו שהמחיר כולל הכל, והיה מסכים. כשבנו את בית הכנסת היו חסרים כספים.

מארי שלום בן שלום אבהר נולד בעיר תנעם בשנת תרע"ד. אביו היה ממנהיגי הקהילה והבית היה בית של הכנסת אורחים. מארי שלום היה בן יחיד, והיו לו ארבע אחיות. אביו השכיר לו מארי מצנעא שבא אליהם הביתה באופן מיוחד ולימד אותו במשך תקופה ארוכה. לאביו היתה חנות בבית ומארי שלום היה הולך לצנעא לקנות דברים לחנות. בשהותו שם הכיר את חכמי צנעא ולמד מהם. הוסמך לרבנות על ידי מארי יחיא יצחק הלוי זצ"ל, ושימש כרב וכמנהיג של קהילת יהודי תנעם.

עלה לארץ בשנת התש"י והתיישב באשקלון בשכונת מגדל. הוסמך לרבנות בשנית על ידי הרבנים הראשיים הרב הרצוג והרב עוזיאל. שימש כרב הקהילה התימנית באשקלון וחבר מועצת הרבנות באשקלון. היתה לו מידת ענוה מיוחדת. היה עושה ברית ובמקום לקחת כסף היה נותן מתנה, מחתן, ונותן לחתן מתנה. היתה לו מסירות לציבור. היה צועד בשבתות למושב משען כדי לעשות ברית. פעם היתה שבת גשומה מאוד ומארי שלום הלך למשען, עשה ברית ונשאר שם עד צאת השבת. בחתונות ובריתות ואירועים שונים לא היה מחכה שיקחו אותו, אלא היה הולך ברגל למרחקים גדולים, אם לבית, או לאולם. היה מכבד את כולם ועשה זאת במסירות רבה. גדולה. מספר בנו אליהו: היתה אזכרה של מארי יחיא אלקשמה מבני עיש, יום גשום וזועף. אבא ביקש להסיע אותו לאזכרה של השבעה. אמרתי לו, אבא, היית בלוויה, היית בניחום, אתה לא מרגיש טוב, אנשים מבינים את המצב הבריאותי שלך, היום גשום מאוד, הפצרתי בו שלא ניסע. אבא התעקש ליסוע, וכשחזרנו, אמר לי, ראית "איזה תואר היה" (כלומר, איזה מעמד חשוב ומכובד היה). תאר לך אם כל אחד היה מתרץ ואומר, הבטן שלי כואבת, יש גשם. מי היה בא?

מארי שלום היה אדם מסודר מאוד. היתה לו מחברת שבה רשם כל ברית שעשה, את השמות של כל התינוקות שמל, את תאריך ושעת הברית. באחת הבריתות שעשה הראה לאבא את רישום הברית של

הפיגומים היו כבר על הגג והיה חסר בטון. הקבלן ביקש כסף ולא היה. מארי שלום שמע על כך והלך למפעל בטון, רשם להם צ'קים ופתר את הבעייה. בהספדו על מארי יחיא לגאמי (חברו הטוב שנפטר כחודש לפניו) אמר: "רבותי, ישבתי בצלו של מארי יחיא שנים רבות אכלנו שתינו יחדיו בדברי תורה". כך היה יחסו של מארי שלום לתורה ומעשים טובים, הם היו ה"אוכל" ו"השתייה" שלו. מארי שלום נפטר ב"ב בניסן התשנ"ג, זכותו תגן עלינו אמן. (תודה רבה ליגאל מנצור ולבן של הרב אליהו יצ"ו שהרבה מהנכתב כאן שמעתי מהם).

אבקש מכל מי שיכול לעזור בתיעוד ואיסוף חומר על זקני תימן שיפנה אלי 0546758864

הרב חיים הלוי יצ"ו

התורה מספרת לנו בפרשת בלק, שלאחר כשלונו של בלעם הרשע לקלל את ישראל יעץ עצה לבלק אשר גרמה לחטא ישראל בשיטים. ומה היתה עצתו? "אלהיהם של אלו שונא זימה הוא". בני ישראל מתאוים לכלי פשתן ולכן עשו קלעים (אהלים שעשויים מעשה רשת) והושיבו בהן נשים שיפקירו עצמן להחטיא את ישראל וימכרו להם כלי פשתן. אשה זקנה תשב מבחוח וילדה מבפנים, וכך יתקרבו ויבואו אליהם. כשבני ישראל אכלו, שתו, שמחו ויצאו לטייל בשוק, אמרה הזקנה: וכי אינך צריך לכלי פשתן? כאשר התקרב אמרה לו את מחיר הפשתן, והילדה שישבה באוהל אמרה שתמכור לו בפחות, וכך היה פעמיים ועלוש. אח"כ היתה אומרת הילדה הרי אתה כבן בית. שב וברור לך בגדים שאתה רוצה, וכדים של יין עמוני היו אצלה ועדיין לא נאסר יין של גויים. והיתה אומרת לו: אולי רצונך לשחות עמי כוס יין? כיוון ששתה בער בו יצר הרע וביקש לעבור עבירה. אמרה לו: מה עבוד לזה. אמר לה: הלא יהודי אני! אמרה לו: מה איכפת לך? הרי מבקשים ממך רק שתעשה צרכיך בפני עבודה זרה, והוא לא ידע שעבודתה בכך, ולא עוד אלא לאחר שעבד עבודה זרה אמרה לו, אני מניחתך עד שתכפור בתורת משה רבך. הגמרא בסנהדרין סד. מספרת: "אמר רב יהודה אמר

אמר רב: מעשה בנכרית אחת שהיתה חולה ביותר. אמרה: אם אבריא מחוליי, אלך ואעבוד כל עבודה זרה שבעולם. כיוון שהבריאה הלכה עבדה לכל עבודה זרה שבעולם, וכשהגיעה לעבודה זרה ששמה פעור שאלה לכומרים: איך עובדים לעבודה זרה זו? אמרו לה: אוכלים תרדים, ושותים שיכר חדש, ומתריזים בפניה. אמרה אותה אישה מוטב שאחזור לאותו חולי ולא אעבוד עבודה זרה בכך.

על פי תיאור הגמרא הנ"ל צורת העבודה של הפעור היתה מאוסה ומשוקצת ביותר, עד שאותה נכרית שרגילה בעבודה זרה לא הסכימה לעובדה, אף במחיר בריאותה. תמוה אם כן, איך עם ישראל, עם עדין בנפשו, קדושים וטהורים, דור דינה, דור שקיבל את התורה, איך נכשלו ונצמדו לבעל פעור, עד שאמרו בגמרא על הפסוק "הנצמדים לבעל פעור" - כצמיד פתיל, שהוא כיסוי שעל גבי הכלי שמורחים אותו בשעווה ועל ידו נדבק חזק מאוד ואינו נפרד מהכלי, ואפילו אל השם לא נצמדו ברמה שכזו, שהרי נאמר ואתם הדבקים בה' אלהיכם - כשתי תמרות הדבוקות זו בזו, שאינן דבוקות כראוי. התמיהה על עם ישראל מתעצמת על פי הסיפור הבא בגמרא שם: "מעשה ביהודי ששמו סבמא בן אלס שהשכיר חמורו לנכרית אחת. כיוון שהגיע לפעור אמרה לו: המתן לי עד שאכנס ואצא. לאחר שיצאה אמר לה: אף אני המתני לי עד שאכנס ואצא, אמרה לו: ולא יהודי אתה?! אמר לה: מה איכפת לך? נכנס, פער בפניו, וקינח עצמו בחוממו של פעור והיו משרתי עבודה זו מקלסין לו ואומרים: מעולם לא היה אדם שעבדו לעבודה זרה זו בכך".

יש להתבונן מה תכלית עבודה זו של הפעור שככל שמבזים יותר, עובדים טוב יותר, והרי זו עבודה משובחת יותר?

אלא ביאור הדברים על פי הגאון ר' חיים שמואלביץ זצ"ל שמהות עבודת הפעור היתה פריצת כל הגדרים. אין ערך שחייבים להעריכו ולכבדו. יותר מכך, המציאו אליל שכל עבודתו היא בביזוי, וככל שמרבים בביזוי הרי זה משובח יותר. אותו שקינח בחוממו של עבודה זרה, הגיע לשיא הביזוי, וממילא לשיא העבודה. יסוד האדם שיש לו סייגים, לא הכל מותר. במהות האדם גדור בדיבורו, במעשיו,

בלבושו, בהילוכו, באכילתו ובשתייתו. הקב"ה קורא לנביא "בן אדם", ולא הקדוש ולא המהור. יסוד המין האנושי, קודם תהיה בן אדם, גדור במעשים, גדור במחשבות. זהו התנאי למכובדות של האדם. אמנם טבע האדם מצד שני, לצאת מן הגדרים, לשבור מוסכמות. "לעשות מה שבא לי", וזו עבודת הפעור- ליצור מציאות של הפקרות, חופשיות, שבירת מוסכמות וניפוץ הכללים. מאז ועד היום לא חלפה השיטה הנ"ל, ואנו פוגשים את הפעור בכל מקום שאין בו תורה. כל סטייה מתקבלת כנורמה. כל לבוש מתקבל בהבנה. כל דיבור לא צנוע מתקבל כשפה, וכל חוצפה מתקבלת בחיבה. ככל שהסטייה חזקה יותר, אתה משובח יותר, מקובל יותר, מכובד יותר.

בניגוד לבלעם שפרץ גדירו של עולם, ובניגוד לפעור, עומדים דברי תורתנו הקדושה וחכמנו בתורה שבעל פה, שמלאים באזהרות וסייגים וגדרים, וכל זאת כדי שנתרחק בתכלית הריחוק מן הכיעור ומן הדומה לו, על מנת לשמור צורת וקומת האדם, ולהביא אותו לקדושה, מטהרה וצניעות.

"היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך"- שיעורי תורה ומארי לילדים

שיעורים	בית הכנסת
מארי לילדים- ראשון, שלישי וחמישי 054-6758864 שיעור בגמרא- יום ראשון לפני מנחה הרב יחיאל כהן ביאורי תפילה "עץ חיים" (מהרי"ץ)- יום שלישי בשעה 18:30- הרב ישי ואדעי שיעור בהלכה- שבת בשעה 16:30- הרב ישי ואדעי	משכן אביחי לכיש 16, נווה אילן
גמרא ראש השנה- יום שלישי אחרי ערבית- הרב עידן דהרי עין יעקב- יום רביעי אחרי ערבית- הרב מאיר פדאל פרשת שבוע- שבת בשעה 12:00- הרב מאיר פדאל גמרא מסכת שבת- שבת בשעה 13:30- הרב חיים הלוי שתילי זיתים- שבת בשעה 16:00- הרב מאיר פדאל רמב"ם- שעה אחרי צאת השבת- הרב סעדיה נפש	נצח ישראל
שיעור בהלכה- יום חמישי- אחרי תפילת ערבית - הרב אורן צדוק	נווה שלום
מארי לילדים - כל יום 17:00-19:00 050-7838966 הלכה- ראשון ושני 20:00-21:00 - הרב דוד עצר שיעור לנשים- שלישי 20:15-21:15	אבן ספיר
כשעה וחצי לפני מנחה על שבת לימוד עם מארי יעיש גיאת	כנסת ישראל
שיעור בהלכה- יום ראשון בשעה 19:30 - מו"ר הרב יוסף סאמין	עיוות מים
שיעור בהלכה- בשבת בשעה 16:30 - הרב אביעד סיאני	עזרת אחים
לימוד רמב"ם, שולחן ערוך ומדרש- ימים א'-ה' בין השעות 11:00-13:00	מנדל עוז
שתילי זיתים- יום שני בשעה 18:00- הרב סעדיה נפש גמרא מסכת שבת- יום רביעי 21:00- הרב חיים הלוי מלוה מלכה ולימוד ספר חובות הלבבות- מוצאי שבת בשעה 21:30- הרב חיים הלוי	בית מדרש ע"ש הרב אבהר
גמרא והלכה, כל יום בין השעות 11:30-13:15 - הרב סעדיה עצר	מארי סאלם עמראן
יום שלישי בשעה 18:15- הרב סעדיה נפש	עץ חיים (נגר)
גמרא- יום שלישי 18:00-20:30 - הרב שריה דחוח הלוי שתילי זיתים- בשבת שעתיים לפני מנחה- הרב שריה דחוח הלוי	בית הלוי